

УДК: 343.9

Єрмаков Ю. О.

кандидат юридичних наук, доцент

МІСЦЯ ПОШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЮЮТЬСЯ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ НАДР

Актуальність статті полягає в тому, що необхідність активного оперативного пошуку обумовлюється прихованим характером злочинної діяльності у сфері використання та охорони надр, яка складається з незаявленої латентної злочинності (72,7%) (внаслідок відсутності заяв та повідомлень про незаконний видобуток корисних копалин); прихованої латентної злочинності (52,2%) (внаслідок приховування факту видобутку або незаконності видобутку корисних копалин); невиявленої латентної злочинності (32%) (внаслідок пасивних дій контролюючих та правоохоронних органів з різних причин). Пошук фактичних даних про факти кримінальних правопорушень у сфері використання та охорони надр здійснюється у таких формах: пошук первинної інформації про ознаки ще невідомої протиправної діяльності; пошук додаткової інформації про ознаки вже відомих кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним видобутком корисних копалин. Але, враховуючи те, що корисні копалини, як об'єкт злочинного промислу знаходяться у певних місцях, одним з обов'язкових елементів оперативного пошуку кримінальних правопорушень, вчинюваних у сфері використання та охорони надр – є його сфери (місця). У статті надано стислу класифікацію основних сфер (місць) пошукової діяльності оперативних підрозділів щодо виявлення ознак кримінальних правопорушень, що вчинюються у сфері використання та охорони надр. Виокремлено сферу як окремий елемент оперативного пошуку саме для кримінальних правопорушень, що вчинюються у сфері використання та охорони надр. Обґрунтовано думку, що сфери оперативного пошуку повинні виокремлюватися детально, конкретно надаючи оперативним працівникам можливість чітко встановити місця, де оперативно-значима поведінка має тенденцію до повторення. Запропоновано науковий підхід до визначення сфер оперативного пошуку. Зроблено висновок, що місця оперативного пошуку залежать від етапу вчинення кримінальних правопорушень та функціонального змісту можливих злочинних дій: загальні місця пошуку; місця, де концентрується суспільно доступна інформація про наслідки вчинення кримінальних правопорушень у сфері використання та охорони надр; місця пошуку, що пов'язані безпосередньо з технологічними стадіями процесу використання надр (їх визначення залежить від особливостей надровидобування, виходячи із необхідності стратегічної розстановки сил оперативних підрозділів).

Ключові слова: сфера використання та охорони надр, кримінальне правопорушення, оперативні підрозділи, пошукова діяльність, сфери, місця злочинної діяльності.

Актуальність теми. Необхідність активного оперативного пошуку обумовлюється прихованим характером злочинної діяльності у сфері використання та охорони надр, яка складається з незаявленої латентної злочинності (72,7%) (внаслідок відсутності заяв та повідомлень про незаконний видобуток корисних копалин); прихованої латентної злочинності (52,2%) (внаслідок приховування факту видобутку або незаконності видобутку корисних копалин); невиявленої латентної злочинності (32%) (внаслідок пасивних дій контролюючих та правоохоронних органів з різних причин). Пошук фактичних даних про факти кримінальних правопорушень у сфері використання та охорони надр здійснюється у таких формах: пошук первинної інформації про ознаки ще невідомої протиправної діяльності; пошук додаткової інформації про ознаки вже відомих кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним видобутком корисних копалин. Але, враховуючи те, що корисні копалини, як об'єкт злочинного промислу знаходяться у певних місцях, одним з обов'язкових елементів оперативного пошуку кримінальних правопорушень, вчинюваних у сфері використання та охорони надр – є його сфери (місця).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у вивчення досліджуваної проблеми зробили такі вчені, як С. В. Албул, С. І. Ніколаюк, І. С. Огерук, О. О. Шаповалов та інші. Науковці, які досліджували особливості оперативного пошуку кримінальних правопорушень, виокремлювали сферу (місце) як окремих елемент оперативного пошуку – в наукових розробках присвячених: протидії незаконному обігу дорогоцінних металів та каміння (Ю. А. Казанцев), видобутку бурштину (А. С. Вербієць), його незаконного обігу (Л. С. Хмуровська), але у вузькому аспекті без врахування особливостей функціонування всієї сфери використання та охорони надр та її окремих суб'єктів.

Метою статті є визначення основних сфер (місць) пошукової діяльності ознак кримінальних правопорушень вчинюваних у сфері використання та охорони надр.

Виклад основного матеріалу. Виявлення ознак латентних кримінальних правопорушень припускає отримання і перевірку первинної інформації про осіб та факти, що становлять оперативний інтерес, поза зв'язком з конкретними фактами з наступним виділенням останніх із загальної маси (така форма застосовується для виявлення кримінальних правопорушень за принципом «від злочинця до кримінального правопорушення»), а виявлення кримінальних правопорушень - інцидентів припускає отримання та перевірку первинної інформації про осіб та факти, що становлять інтерес поза зв'язком з конкретною особою з наступним виокремленням підозрюваної особи з широкого кола осіб, які потрапили у поле зору оперативних підрозділів в процесі розкриття «фактового» кримінального правопорушення – інциденту (така форма застосовується для виявлення кримінального правопорушення за принципом «від кримінального правопорушення до злочинця») [1, С.137-138]. Науковці, які досліджували особливості оперативного пошуку кримінальних правопорушень, виокремлювали сферу як окремих елемент оперативного пошуку для кожного виду кримінальних правопорушень. Тобто сфери оперативного пошуку повинні виокремлюватися більш детально, конкретно надаючи оперативним працівникам

можливість чітко встановити місця, де оперативно-значима поведінка має тенденцію до повторення, тому ми пропонуємо інший підхід до визначення сфер оперативного пошуку – залежно від етапу вчинення кримінальних правопорушень та функціонального змісту можливих злочинних дій.

Перше місце пошуку – державні органи, які надають дозвіл на розробку родовищ та видобуток корисних копалин і, відповідно, здійснюють контроль за надрокористуванням (інформацію від них відмічено у 76,3% вивчених матеріалів): Державна служба геології та надр України (де здійснюється отримання інформації про порядок видання спеціальних дозволів на видобування надр, законність і правові підстави їх видання, підстави для анулювання дозволів та продовження їхньої дії, організація проведення аукціонів на видачу дозволів); державне науково-виробниче підприємство «Державний інформаційний геологічний фонд України» (де можна отримати інформацію про родовища корисних копалин); Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру (де можна отримати інформацію про законність правових підстав відведення земельних ділянок для здійснення легального видобування корисних копалин); Державна служба гірничого нагляду та промислової безпеки України та її органи на місцях (де можна отримати інформацію про суб'єктів господарювання, які здійснюють використання та переробку мінеральної сировини); Державна пробірна служба України з казенними підприємствами пробірного контролю (де можна отримати інформацію пр. суб'єктів господарювання, які здійснюють видобуток дорогоцінних металів та каміння [2, С.154]); Державний гемологічний центр України. Ці органи віднесені нами до місць оперативного пошуку з тієї причини, що корупційні ризики формуються ще на стадії прояву інвестиційної зацікавленості щодо конкретного об'єкту розробки надр. А там, де взаємодія бізнесу з владою переходить у тіньову площину – там завжди формуватимуться та реалізуватимуться непрозорі механізми надання/отримання спеціального дозволу на надрокористування, викривлятиметься конкуренція у цій сфері, посилюватимуться тенденції дискримінації учасників ринку за політико-економічною ознакою, монополізації [3, с. 328].

Наступним місцем пошуку є державні органи, мають компетенцію щодо охорони навколишнього середовища та інших суспільних відносин, яким може бути завдано шкоду в результаті незаконної розробки надр (50,4 %), а саме: Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України та його органи на місцях; Державне агентство водних ресурсів, органи Державне агентство рибного господарства, Державне агентство лісових ресурсів, Державна комісія України по запасах корисних копалин, Державна служба геології та надр, Державна санітарно – епідеміологічна служба, Міністерство охорони здоров'я, Державна служби з надзвичайних ситуацій, Державна служба заповідної справи [4, с. 329].

Окрім зазначених державних органів інформація про кримінальні правопорушення у сфері використання та охорони надр може бути отримана завдяки зверненням від громадських екологічних об'єднань (14,8 %), тому ми їх позиціонуємо як місця оперативного пошуку. На сайті Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України таких об'єднань зареєстровано 42, вони включені до складу громадської ради при озна-

ченому міністерстві. Проте цей перелік можна доповнити й іншими громадськими об'єднаннями, які здійснюють активну діяльність з охорони довкілля. Серед них можна назвати «Національний екологічний центр України», БФ «Екопра- во-Львів», «Бюро екологічних розслідувань» (на сайті означеного Бюро передбачена рубрика «Розслідування», де й викладено інформацію відповідного характеру та результати реагування на неї з боку правоохоронних органів [4, с. 266]). Здійснюючи журналістські розслідування ці об'єднання водночас отримують первинну інформацію, яку оперативні підрозділи можуть отримати у них на паритетних умовах.

Дотичними до зазначеного місця пошуку є місця, де концентрується суспільно доступна інформація про наслідки вчинення кримінальних правопорушень у сфері використання та охорони надр: Інтернет ресурси (23,4 %): загального призначення, в яких можна знайти інформацію про суб'єктів, про осіб-керівників СГ (соціальні мережі); спеціалізованого призначення. На ефективність пошуків у цій сфері вказують ряд науковців. О.В. Одерій зазначає, що наразі розвивається жанр журналістського розслідування, результати якого висвітлюють на певних інформаційних порталах - так, на інформаційному порталі «Права людини в Україні» Харківської правозахисної групи безпосередньо передбачена рубрика «Журналістські розслідування», де поряд з іншою викладена інформація й екологічного характеру [4, с. 262-263].

М.Г. Максименцев вважає, що неупорядкованою, розпорошеною залишається геологічна інформація, відсутній вільний доступ до неї, але урядом у листопаді 2018 р. було ухвалено рішення про переведення геологічних даних у цифровий формат та забезпечення доступу до відповідних баз даних [3, с. 328].

Наступні місця пошуку пов'язані безпосередньо з технологічними стадіями процесу використання надр, їх визначення залежить від особливостей надровидобування. Науковці виокремлюють окремі з них: розташування ділянки у місцях, куди складно добратися контролюючим органам (ліси, посадки, болотяні місцевості); залягання корисних копалин на незначній глибині (на Рівненщині, зокрема, бурштин залягає в піщаних і піщано-глинистих ґрунтах на глибині до 15 м); у легкодоступних для видобування умовах, поширених далеко за межами розвіданих родовищ і наданих у користування ділянок; наявність ділянок, розвіданих геологами [5, с. 279]; сфера використання та охорони надр являє собою декілька взаємопов'язаних етапів, і з великою ймовірністю, вчинення кримінального правопорушення на одному з них, може свідчити про вчинення злочинних дій на інших етапах вказаного обігу [2, с. 154].

З врахуванням зазначеного, ми виокремлюємо наступні місця оперативного пошуку.

Місця пошуку у сфері видобування залежать від природних умов, оскільки місце незаконного видобування корисних копалин залежить від їх місця залягання і як наслідок незаконне видобування корисних копалин учиняється в регіонах, де є відповідні родовища корисних копалин. Звісно, у цих місцях здійснюється як легальне, так і нелегальне видобування, тому місце пошуку залежить від виду корисних копалин та їх особливостей їх залягання у надрах. Тобто, насамперед, місцем пошуку є місця, де здійс-

нюється незаконне видобування корисних копалин в тих регіонах, в яких є відповідні родовища корисних копалин [6, с. 130].

Якщо виокремлювати місця пошуку (виходячи із необхідності стратегічної розстановки сил оперативних підрозділів) то корисні копалини розташовуються на певних територіях, які формально обумовлюють місця пошуку: піщано-гравійна суміш видобувається у Львівській (переважно – Старосамбірський та Турківський райони), Закарпатській (здебільшого – Перечинський район), Івано-Франківській (Косівський район, прибережна смуга р. Черемош) та Чернівецькій (Глибоцький район, прибережна смуга р. Сірет) областях; туф – в Закарпатській та Херсонській областях; пісок формувальний – в Дніпропетровській, Харківській та Херсонській областях; камінь-пісковик - Тернопільська область (Бучацький, Заліщицький, Чортківський райони) [3, с. 141]; більшість об'єктів вугільної промисловості (90%) розташовані у трьох областях – Дніпропетровській, Донецькій та Луганській [7, с. 9], станом на 2018 р., найбільша кількість фактів незаконного видобування кам'яного вугілля реєструється на території Попаснянського та Лисичанської районів Луганської області [3, с. 141]; на території Українського Полісся розміщений Прип'ятський бурштиноносний басейн - складова частина Балтійсько-Дніпровської бурштиноносної субпровінції (він охоплює північні райони Волинської, Рівненської, Житомирської та Київської областей, у його межах розвідані три родовища з балансовими запасами бурштину (Клесівське, Вільне, Володимирець Східний), чотири з умовно балансовими (Дубівське, Вікторівське, Петрівське, Вирка), виділено понад 30 перспективних ділянок [8, с. 118] - незаконний видобуток бурштину найбільшою мірою поширений у Рівненській (на території смт. Клесів, смт. Володимирець, с. Єльне Рокитнівського району), Житомирській (лісових масивах поблизу сіл Гулянка Коростенського району, Обище, Шебедиха, Замисловичі Олевського району, Сирниця Овруцького району) та Волинській (в основному – лісові масиви довкола сіл Лісово, Вовчицьк, Костюхівка, Камянуха у Маневицькому районі) областей [3, с. 140]; незаконний видобуток підземної прісної води найбільш поширений у Львівській, Івано-Франківській, Харківській, Херсонській, Миколаївській та Одеській областях, мінеральної води загальнодержавного значення – Закарпатська область (Свалявський район); головними родовищами золота в Україні вважаються шість родовищ: Майське, Клинецьке, Юр'ївське, Сергіївське, Балка Золота і Балка Широка (їх ресурси оцінені в понад 620 тонн золота) і ще 400 тонн золота і 5,5 тис тонн срібла фахівці планують видобути у Карпатській золотоносній провінції, зокрема на родовищах Сауляк і Можіївське [9, с. 14-16].

Якщо стратегічно місця пошуку визначаються нами залежно від місцезнаходження родовищ, то тактично місця пошуку формуються в залежності від певних аспектів, а саме: по - перше - відповідно до ч.ч. 2, 3 ст. 79 Земельного кодексу України право власності на земельну ділянку поширюється в її межах тільки на поверхневий (ґрунтовий) шар, а також простір, що знаходиться над і під поверхнею ділянки на висоту і на глибину, необхідну для зведення житлових, виробничих та інших будівель і споруд [10], оскільки трапляються випадки видобування копалин на власній або орендованій земельній ділянці з використанням самохідних землерий-

них машин, бульдозерів та іншої техніки [3, с. 211]; по – друге - диференційований підхід законодавця до юридичної оцінки незаконного видобування корисних копалин загальнодержавного значення та незаконного видобування корисних копалин місцевого значення полягає у тому, що один і той же вид корисної копалини в одному випадку може бути корисною копалиною місцевого значення, а в іншому - корисною копалиною загальнодержавного значення [11, с.151]; по - третє - існування приватної власності на підприємства, діяльність яких пов'язана з користуванням надрами, а також на земельні ділянки, які надаються для здійснення зазначених цілей, не змінює виключної власності українського народу на надра і не впливає на визнання їх виключеними з цивільного і господарського обороту [12, с. 54]; по – четверте - місце залежить від того, в який саме спосіб буде здійснюватися видобуток (наприклад - гідравлічний та гідромеханічний способи передбачають наявність порівняно недалеко від ділянки значних запасів води (ставок, річка, дренажний чи меліораційний канал) [5, с. 280]; по – п'яте - пісок-формувальний, камінь-пісковик, а також туф у 95 % випадків видобуваються із вже розроблених кар'єрів (у кожному другому випадку – із законсервованих кар'єрів, легальні роботи на яких з різних причин (закінчення терміну дії спеціального дозволу, виробка основних запасів і т.п.) припинені), за межами населених пунктів, у 5 % – поза кар'єрами, у місцях виходу корисних копалин на поверхню [5, с. 222].

З врахуванням зазначеного ми відносимо до тактичних місць пошуку:

– місця, де розташовані видобуваючі потужності суб'єктів господарювання, які мають дозвіл на надрокористування (28,3%)(родовища, збагачувальні фабрики, шахти) з точки зору можливого виявлення фактів здійснення незаконного видобутку за межами гірничого відводу, видобування корисних копалин, не передбачених у спеціальному дозволі на використання надр, перевищення квот на видобування корисних копалин, невиконання вимог щодо безпеки людей, майна і навколишнього природного середовища від шкідливого впливу робіт, пов'язаних з користуванням надрами тощо;

– місця видобування корисних копалин, які використовуються громадянами у межах наданих ним гірничих відводів (8,6%);

– техногенні родовища корисних копалин (11,1%) - це місця, де накопичилися відходи видобутку, збагачення та переробки мінеральної сировини, запаси яких оцінені і мають промислове значення (такі родовища можуть виникнути також внаслідок втрат при зберіганні, транспортуванні та використанні продуктів переробки мінеральної сировини і «є частиною державного фонду надр» [13]);

– гірничозбагачувальні підприємства, які здійснюють діяльність з переробки вилученої з надр мінеральної сировини (8,6%) (має місце продовження ланцюга руху видобутої сировини від гірничодобувного до гірничозбагачувального виробництва та самих циклах переробки, де власне тільки і можуть бути раціонально, комплексно використані всі цінні властивості видобутої корисної копалини);

– інші об'єкти по переробці мінеральної сировини (6,2%) інші підприємства, установи і організації, що використовують надра з цілями, не

пов'язаними із видобуванням корисних копалин [14, с. 164], підприємства з проведення афінажу, рекуперації тощо [2, с. 154];

– місця, де раніш розташовувалися нині занедбані (52,9%) шахти, родовища, кар'єри тощо з точки зору виявлення фактів не приведення земельних ділянок, порушених при користуванні надрами, в стан, придатний для подальшого їх використання у суспільному виробництві; не приведення у разі повної або часткової ліквідації чи консервації гірничодобувного об'єкта гірничих виробок і свердловин у стан, який гарантує безпеку людей, майна і навколишнього природного середовища, тощо) [12, с. 88];

– місця, де здійснюється нелегальне видобування корисних копалин (52,9%)(неоформлення спеціального дозволу на користування надрами або акта про надання гірничого відводу, відсутність інших документів дозвільного характеру, на підставі яких виникає право на користування надрами [12, с. 88]);

– місця, де заборонено видобуток корисних копалин (за наявності родовищ) у зв'язку з ризиком руйнації або забруднення (20,9%)(природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи заповідні урочища; ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва [15]);

– місця, що містять наслідки незаконного видобування корисних копалин (19,7%) (ділянки, що зазнали забруднення (водойми, ріки, їхні береги, прилегла територія); об'єкти, що були приведені в непридатність внаслідок забруднення поверхневих або підземних вод, водоносних горизонтів; очисні споруди, відстійники, водостоки [16, с. 145]);

– місця проведення земляних робіт (13,5%), під виглядом яких планується нелегальний видобуток корисних копалин (місцеві жителі отримували дозвіл на копання ставка чи інші земельні роботи, маючи на меті здійснювати незаконний видобуток бурштину [5, с. 277]);

– місця (або шляхи) транспортування незаконно видобутих корисних копалин (6,2%) (як до місця обробки, так і до місць збуту або використання);

– місця, в яких може виготовлятися або ремонтуватися спеціальне технічне обладнання призначене для видобутку корисних копалин (8,6%).

Фактично, незаконна діяльність може бути виявлена у будь-яких із зазначених сфер використання та охорони надр, тому завдання оперативних працівників будуть відрізнятися в залежності від специфіки конкретного місця.

Висновки. Таким чином, місця оперативного пошуку залежать від етапу вчинення кримінальних правопорушень та функціонального змісту можливих злочинних дій: загальні місця пошуку; місця, де концентрується суспільно доступна інформація про наслідки вчинення кримінальних правопорушень у сфері використання та охорони надр; місця пошуку, що пов'язані безпосередньо з технологічними стадіями процесу використання надр (їх визначення залежить від особливостей надровидобування, виходячи із необхідності стратегічної розстановки сил оперативних підрозділів)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шаповалов О. О. Проблеми правового забезпечення проведення оперативного пошуку. *Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції: «Тенденції та пріоритети реформування законодавства України»* (Херсон, 9–10 грудня 2016 р.). Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2016. С. 136-138.
2. Казанцев Ю.А. Методика виявлення злочинів, пов'язаних з незаконним обігом дорогоцінних металів. *Збірник матеріалів науково-теоретичної конференції «Проблеми підвищення ефективності державного управління в правоохоронній діяльності»* (Київ, 10 вересня 2006 р.). К., Академія управління, 2006, С. 151-156.
3. Максименцев М. Г. Кримінологічні засади протидії злочинності у сфері надрокористування: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Х., 2019. 267 с.
4. Одерій О. В. Теорія і практика розслідування злочинів проти довкілля : монографія. Х.: Діса плюс, 2015. 528 с.
5. Татаров О. Ю., Марко С. І. Криміналістична характеристика порушення правил охорони або використання надр на прикладі незаконного видобування бурштину. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична.* 2014. № 2. С. 273–285.
6. Завгородня Г. В. Криміналістичні особливості предмета й обстановки злочинного порушення правил охорони або використання надр [Електронний ресурс] // *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ.* 2012. № 2. С. 127-132.
7. Фінчук В.В. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинам у сфері паливно-енергетичного комплексу України: дис. ... канд. юрид. наук:12.00.08. Ірпінь, 2017. 225 с.
8. Волненко С.О., Мельничук Г.В., Курепа Я.С. Старательські способи видобутку бурштину в українському поліссі. *Вісті Донецького гірничого інституту.* 2017. №1(40). С. 118-123
9. 235. Назимок Н.М. Развитие отрасли в Украине // *Ювелирный бизнес.* 2004. № 15. С. 14-16;
10. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
11. Дудоров О.О., Комарницький М.В., Калмиков Д.О. Кримінальна відповідальність за незаконне видобування корисних копалин в Україні: монографія. Суми : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2016. 567 с.
12. Нетеса Н.В. Кримінальна відповідальність за порушення правил охорони або використання надр: дис. ... канд. юрид. наук:12.00.08. Х., 2012. 233 с.
13. Кодекс України Про надра від 27.07.1994 р. *ВВРУ.* 1994. № 36. Ст. 340.
14. Шем'яков О. П. Правове регулювання використання та охорони надр: дис. ... канд. юрид. наук:12.00.06. Х., 2003. 208 с.
15. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 р. (із змінами та доповненнями на 14 грудня 1999 р. № 1287-XIV) // *Відомості Верховної Ради України,* 2000. № 4. Ст. 26.

16. Книженко С. О. Криміналістична характеристика та основні положення розслідування екологічних злочинів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Х., 2005. 207 с.

Yu. Yermakov

PLACES OF SEARCH ACTIVITY OF CRIMINAL OFFENSES, WHAT IS BEING DONE IN THE FIELD OF USE AND PROTECTION

The relevance of the article is that the need for active operational search is due to the hidden nature of criminal activity in the field of subsoil use and protection, which consists of undeclared latent crime (72.7%) (due to lack of statements and reports of illegal mining); hidden latent crime (52.2%) (due to concealment of the fact of extraction or illegality of mining); undetected latent crime (32%) (due to passive actions of regulatory and law enforcement agencies for various reasons). The search for factual data on the facts of criminal offenses in the field of subsoil use and protection is carried out in the following forms: search for primary information on the signs of as yet unknown illegal activity; search for additional information on the signs of already known criminal offenses related to illegal mining. However, given that minerals, as an object of criminal fishing, are located in certain places, one of the obligatory elements of operative search of criminal offenses committed in the field of subsoil use and protection is its spheres (places). The article provides a brief classification of the main areas (places) of search activities of operational units to identify signs of criminal offenses committed in the field of use and protection of subsoil. The sphere is singled out as a separate element of operative search for criminal offenses committed in the field of subsoil use and protection. The opinion is substantiated that the spheres of operative search should be singled out in detail, specifically giving operatives the opportunity to clearly identify places where operatively significant behavior tends to be repeated. The scientific approach to definition of spheres of operative search is offered. It is concluded that the places of operative search depend on the stage of committing criminal offenses and the functional content of possible criminal actions: general places of search; places where publicly available information on the consequences of committing criminal offenses in the field of subsoil use and protection is concentrated; search sites that are directly related to the technological stages of the subsoil use process (their definition depends on the characteristics of subsoil mining, based on the need for strategic deployment of operational units).

Keywords: sphere of use and protection of subsoil, criminal offense, operative subdivisions, search activity, spheres, places of criminal activity.